

- Домброван Т. И. Синергетическая модель развития английского языка : дис ... д-ра филол. наук / Т. И. Домброван . – Одесса, 2013. – 462 с.
- Єнікєєва С. М. Система словотвору сучасної англійської мови : синергетичний аспект : дис. ... доктора філ. наук : 10.02.04 / Єнікєєва Санія Маратівна. – Запоріжжя, 2011. – 423 с.
- Жиков В. В. Фракталы. [Текст] / В. В. Жиков // Современное естествознание : Энциклопедия : В 10 т. / Гл. ред. В. Н. Сойфер. – Т. 3: Математика. Механика. / Ред. Ю. П. Соловьев. – М. : Магистр-Пресс, 2000. – С. 102-109.
- Маврикиди Ф. И. Фракталы : постигая взаимосвязанный мир / Ф. И. Маврикиди // Грани науки. – 2000. – № 3. – С. 78-84.
- Піхтовнікова Л. С. Синергія стилю байки / Л. С. Піхтовнікова. – Харків : Бізнес Інформ, 1999. – 219 с.
- Приходько А. М. Самоорганизация концептивных систем и межкультурный трансфер концептов // Синергетика в филологических исследованиях : монография / под общ. Ред. Л. С. Пихтовниковой. – Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2015. – С.135 – 154.
- Симонов К. И. Фракталы в языковой материи [монография] / К. И. Симонов. – Изд-во : Тезаурус, 2010. – 208 с.
- Online Etymology Dictionary / уклад. Douglas Harper. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.etymonline.com/>. – Заголовок з екрану.

(Матеріал надійшов до редакції 15.09.17)

УДК: 811.111:81'253

ВОРОБЬІОВА М. В., ЗАГРІВА В. В.
(Запорізький національний університет)

ФІКТОНІМИ АНГЛОМОВНОГО МЕДІАДИСКУРСУ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ “ONCE UPON A TIME”)

Стаття присвячена особливостям перекладу англійських фіктомімів у сучасному американському серіалі українською та російською мовами. Дослідження спиралось на класифікацію М. Кочергана, який серед онімів виокремлює 12 груп, серед них і фіктоміми. Серед всіх онімів саме фіктоміми створюють найбільшу кількість труднощів для перекладача. Виявлено, що фіктоміми відтворювались за допомогою транскодування, транскрипції, калькування та еквівалентного перекладу. Визначено, що найчастіше у серіалі використовувались транскодування та еквівалентний переклад, які стали засобами створення адекватного перекладу. Однак, не завжди доречно перекладачі оминали увагою походження фіктомімів та їх конотативне значення, і, як результат, глядач перекладеного серіалу не отримує повноцінне уявлення про персонажа, а це, у свою чергу, може стати причиною недостатнього розуміння картини в цілому. Таким чином, ми вважаємо, що перекладач повинен простежити етимологію оніму для того, щоб правильно підібрати відповідник у мові перекладу. Питання припустимості-неприпустимості вживання прийому доместікації фіктомімів при перекладі лишається відкритим і дискусійним.

Ключові слова: онім, фіктомім, переклад фіктомімів, адекватний переклад, перекладацькі трансформації.

Воробьева М. В., Загрява В. В. Фиктомимы англоязычного медиадискурса: особенности перевода (на материале сериала «Once Upon a Time»). Статья посвящена особенностям перевода английских фиктомимов в современном американском сериале на украинский и русский языки. Исследование опиралось на классификацию М. Кочергана, который выделяет 12 групп онимов, среди них и фиктомимы. Среди всех онимов именно фиктомимы создают наибольшие трудности для переводчика. Вывявлено, что фиктомимы воспроизводились с помощью транскодирования, транскрипции, адаптации, калькирования и эквивалентного перевода. Определено, что чаще всего в сериале использовались транскодирования и эквивалентный перевод, которые стали средствами создания адекватного перевода. Однако, переводчики не всегда рационально упускали из вида происхождение фиктомимов и их коннотативное значение, и, как результат, зритель перевода сериала не получает полноценное представление о персонаже, а это, в свою очередь, может стать причиной недопонимания картины в целом. Таким образом, мы считаем, что переводчик должен проследить этимологию онима для того, чтобы правильно подобрать соответствие в языке перевода. Вопрос допустимости-недопустимости употребления приема доместикации фиктомимов при переводе остается открытым и спорным.

Ключевые слова: оним, фиктомим, перевод фиктомимов, адекватный перевод, переводческие трансформации.

Vorobiova M. V., Zagryva V. V. Fiction names of English Media Discourse: Peculiarities of Translation (Case Study: TV Series "Once Upon a Time"). The article is devoted to the peculiarities of translating English fiction names of modern American TV series into Ukrainian and Russian. The object of study is translation of proper names. The subject is the translation of fiction names from English into Ukrainian and Russian. The study was based on M. Kochergan's classification, where 12 groups of proper names are differentiated, fiction names are among them. Fiction names are one of the greatest challenges for a translator. The research revealed that fiction names were translated by means of the following methods: transcoding, transcription, adaptation, calque and finding equivalents. Isolated usage of transcoding in the process of translating fiction names is very rare. The study found out that transcoding and calque were used most frequently and served as a means of creating adequate translations. But, sometimes it was not efficient for a translator to omit etymology and connotative meaning of a fiction name, and as a result, the audience of the translated version of the TV series does not receive a comprehensive understanding idea of a character, which can cause a misunderstanding of the whole picture. In order to create an adequate translation it is very important to assess the function of a fiction name, the peculiarities of the genre and the style of the text, the literary traditions in the cultures of the source and target texts, the epoch when the source text was created and the role of the character in the national literature. Thus, we think that a translator is to trace the etymology of a fiction name in order to find a proper equivalent in the target language. The question of the admissibility-inadmissibility of the use of domestication in the translation of fiction names remains open and disputable. If a fictional name is a

speaking name (it may be used to characterize a whole class of people), calque should be used. In other cases we should give preference to transcoding.

Key words: proper name, fiction name, translation of fiction names, adequate translation, translation transformations.

Актуальність даної теми впливає, з одного боку, з надзвичайно швидкої появи багатьох англомовних творів, художніх фільмів, мультфільмів, що розповсюджуються у всіх видах ЗМІ, а з іншого – з необхідності їх перекладу з метою охоплення максимально великої аудиторії.

Об'єктом дослідження у даній роботі є переклад власних назв. Предметом дослідження є переклад фіктонімів з англійської мови на українську та російську мови.

Метою даної роботи є виявлення особливостей та оптимальних способів перекладу фіктонімів з англійської мови на українську та російську мови.

Ми ставимо перед собою кілька **завдань**. По-перше, виявити труднощі, які виникають при перекладі фіктонімів. По-друге, викласти основні засади перекладу фіктонімів. По-третє, виявити адекватність перекладу та його вмотивованість. І як результат, створити рекомендації щодо оптимізації перекладу фіктонімів.

У науковій розвідці були використані такі **методи**: метод суцільної вибірки, метод порівняльного аналізу та описовий метод. **Матеріалом дослідження** є оніми із серіалу «Once upon a Time» та їх відтворення українською та російською мовами.

Оскільки засоби створення адекватного перекладу власних назв залежать від їх типу, вважаємо необхідним окреслити класифікацію, яка була взята за основу у нашому дослідженні. За В. Виноградовим, онім – це слово, словосполучення або речення, яке індивідуалізує та ідентифікує об'єкт серед ряду схожих понять [Виноградов 2001, с. 150]. Класифікація онімів опинялася у центрі уваги багатьох вчених (М. Кочерган, В. Німчук, О. Селіванова). Так, М. Кочерган запропонував розмежовувати власні назви згідно з їх індивідуальними та ідентифікаційними характеристиками та виокремив 12 груп власних назв [Кочерган 2005, с. 12]. У фокусі нашої наукової розвідки знаходяться фіктоніми.

Фіктоніми (від лат. *fictio* – вигадка та гр. *ονομα* – ім'я) – ім'я персонажу художнього твору, який є об'єктом фантазії автора. За Н. В. Подольською, фіктонім – власна назва, вигадана для того, щоб приховати справжнє ім'я об'єкта [Подольская 1978, с. 65, с. 118, с. 157-158]. Оскільки фіктоніми є підвидом онімів вважаємо, що при перекладі необхідно спиратись на існуючі рекомендації стосовно перекладу власних назв.

Переклад онімів здійснюється наступними способами: транскрипцією, транслітерацією, калькуванням, транспозицією чи комбінацією цих способів (за А. В. Федоровим [Федоров 1983, с. 147]). У художній літературі велике значення має точний та адекватний переклад фіктоніму, пошук такого слова яке за значенням буде абсолютним синонімом. Через те, що фіктоніми досить часто представлені як змістові імена, їх переклад стає творчим завданням не лише у процесі відтворення внутрішньої форми оніму згідно із граматичними нормами мови перекладу, але й під час вибору способу їх перекладу.

При відтворенні фіктонімів мови оригіналу на мовою перекладу канонічні, неканонічні (за М. Морозовою [Морозова 1977, с. 232-234]) та запозичені імена зазвичай транскрибуються. Труднощі можуть викликати власне казкові та вигадані імена, адже вони несуть інформацію про властивості та особливості певного персонажу та мають умотивований характер, тому перекладач має повністю відтворити значення, закладене у певне ім'я.

Транскрипція передбачає введення в текст перекладу за допомогою графічних засобів мови перекладу відповідного фіктоніму з максимально допустимим фонетичним наближенням до оригіналу. Так, при перекладі імені *Pinocchio* українською мовою було використано такий спосіб. В результаті у серіалі персонажа звать *Піноккіо*. Звернемо увагу на етимологію імені: *Pinocchio* походить від італійського слова “*pino*” – сосна (на тосканському діалекті “*pino*” – кедровий горішок) та “*occhio*” – око. Тобто, дослівно *Pinocchio* – це сосна з очима.

Цей онім є прецедентним феноменом, оскільки Піноккіо – герой однойменної казки Л. Лоренціні (Коллоді). Джембетто отримав у подарунок шматок дерева із якого зробив дерев'яну ляльку, яка виявилася живою. Так, у Сторібруці, щоб зберегти свою таємницю чоловік має брехати, але чари Злої Королеви і досі існують, тому за свою брехню, він перетворюється на дерев'яну ляльку.

Так, переклад українською мовою повністю скопіював звучання імені оригіналу і його можна назвати адекватним, проте, значення імені залишається невідомим для носіїв мови перекладу. Водночас зазначимо, що ім'я Піноккіо вже давно закріпилося в нашій мові та стало змістовним онімом, тому такий переклад можна вважати частково адекватним.

Ім'я *Belle* у серіалі також перекладено за допомогою транскрипції – Бель. Цей фіктонім має французьке коріння (франц. *belle* – красуня (ім.), гарна (прикм.)). Проте, ми вважаємо, що і глядач оригіналу, і глядач перекладу сприйматиме цей фіктонім як звичайне власне ім'я, лише освічена людина може знати значення імені Бель. Ми пропонуємо перекласти ім'я *Belle*, використавши прийом калькування – Красуня. Такий переклад може бути адекватним та повністю відповідати конотаційному значенню слова “*belle*”.

Транслітерація – це звичайна передача літер іншомовного слова за допомогою літер алфавіту тієї мови, якою робиться переклад. Ім'я красунчика-пірата з серіалу мовою оригіналу звучить так само, як і мовою перекладу – Кілліан (англ. *Killian*). За задумом режисерів ім'я персонажу несе смислове навантаження. Ім'я має галльське походження (англ. *Killian* – від гал. “*cellach*”, “*ceallach*” – війна, битися) і може також бути вмотивованим піратським минулим чоловіка. Адже перші асоціації, які викликає в нас слово «пірат» – це крадіжки, бійки, розпутство, саме таким ми бачимо чоловіка на початку серіалу. Ми вважаємо, що переклад не передає змістове навантаження, закладене у ім'я героя, однак навіть для носія англійської мови додаткове значення наведеного імені, зумовлене його етимологією, не є очевидним; отже, і глядач оригіналу, і глядач перекладу сприйматимуть цей фіктонім як звичайне власне ім'я, лише освічена людина може знати значення імені Кілліан (як в англійській, так і в українській мові). Таким чином, як не парадоксально, не відтворюючи смислове навантаження повністю, транслітерація у даному випадку є засобом створення адекватного перекладу.

Ізольовано такі способи перекладу як транскрипція та транслітерація зустрічаються рідко, адже відтворити вимову слова не завжди вдається. Це пов'язано з тим, що мови мають різний фонетичний устрій. Практична транскрипція приблизно зберігає звукову оболонку слів, але часто треба звертатися до прийому адаптації, щоб звучання іншомовного фіктоніму було милозвучним та звичним для глядача перекладу. У контексті перекладу фільмів та серіалів найвищою майстерністю перекладача є відбір мовних засобів, які б не тільки за змістом, але й за формою (вимовою) були подібними до мовних одиниць оригіналу (щоб рухи губ акторів фільму максимально відповідали тому, що промовляють актори дубляжу).

Наприклад, ім'я *Cruella De Vil* фахівці перекладають за допомогою транслітерації та адаптування до українських норм вимови – Круелла Де Віль. Але перекладачі оминули етимологію даного фіктоніму та втратили конотативне значення. Якщо з'єднати дві частини прізвища *De* та *Vil*, отримаємо *devil* (англ. диявол). А ім'я Круелла походить від англійського прикметника *cruel* (жорстокий). Російськомовні перекладачі перекладають дуже влучно цей онім – *Стервелла де Виль* (калькування та транслітерація), таким чином підкреслюючи її злу, егоїстичну та ексцентричну натуру. Ми вважаємо варіант *Стервелла де Виль* більш адекватним ніж *Круелла Де Віль*, адже перший варіант перекладу зберіг закладене авторами значення, в той час як другий повністю передав звучання слова, проте лише глядач оригіналу може зрозуміти значення імені. Але слід зазначити, що варіант *Стервелла де Виль* є адекватним саме для персонажа серіалу, при перекладі цього ж фіктоніму для мультсеріалу слід звернути увагу на вік аудиторії та питання припустимості-неприпустимості саме такого варіанту.

Прийом калькування дуже поширений при перекладі фіктонімів, бо цей спосіб найбільш точно копіює конотативне значення імені. Але, на жаль, такий прийом не завжди дає адекватний переклад. Усім нам добре відоме ім'я *Red Riding Hood* (Червона Шапочка). Історія про дівчину, яка потрапила у пастку Сірого Вовка, була дуже поширеною у Франції та Італії у Середньовіччі. Шарль Перро був першим, хто її створив. Казка письменника мала назву "*Le Petit Chaperon rouge*" (з франц. – «Маленька Червона шапочка»). Із французької мови *chaperon* – очіпок, відлога, компаньйонка (звичай для дівчинки). Такий головний убір був поширений у той час серед жінок-селянок.

Англійський варіант імені *Red Riding Hood* дослівно означає «червоний каптур», українською фіктонім перекладається за допомогою калькування та функціональної заміни – *Червона Шапочка*. Такий переклад можна вважати адекватним, адже перекладачам вдалося зберегти не лише закладене у ім'я значення, а навіть відтворити граматичну структуру (*Red Riding Hood* – прикметник з іменником; *Червона Шапочка* – прикметник з іменником).

Так само при перекладі імені *Snow White* українські фахівці застосували прийом калькуванням, як результат персонажа звать *Білосніжка*. І цей варіант перекладу можна вважати адекватним. Цю думку ми обґрунтуємо так: *Snow White* походить від нім. *Schneewittchen*, від нижньонімецького *Sneewittchen*: *Snee* – «сніг», *witt* – «білий».

Ім'я має вмотивований характер, і при першому описі юної дівчини автор зазначає: «От незабаром знайшлася у королеви донечка, як сніг, біленька, як та кров, червонощока, і чорнява, як дерево на віконній рамі – і назвали її Снігуронька...». Але це цитування є яскравим прикладом різних варіантів перекладу. Деякі українські та російські перекладачі вважають доречним еквівалент Снігуронька (наприклад, Г. Петніков). З одного боку, їх переклад можна вважати правильним, адже *Sneewittchen* складається зі слів «сніг» та «білий», але загальновідомий фольклорний образ дівчини-Снігуроньки, який вже міцно закріпився у нашій уяві, не має жодних спільних рис із героїнею казки Грім – Білосніжкою. Тому не завжди доцільно використовувати доместикацію при перекладі, особливо фіктонімів.

Таким чином, можна сказати, що перекладач має цілковито розраховувати на власну інтуїцію, знання та досвід, коли обирає, яким чином перекладати фіктоніми. Дуже важливо правильно оцінити літературну роль та функцію імені, жанрові та стильові особливості твору, традиції літератури оригіналу та перекладу, епоху написання твору-оригіналу, а також роль персонажа у національній літературі. Якщо автор використовує ім'я для характеристики певного прошарку суспільства, висміює якісь вади та індивідуальні риси – слід застосовувати калькування (власне переклад). Проте, коли ім'я героя носить національний характер, тоді слід зупинитися на транскрипції.

Висновки. Ми виявили, що найпродуктивнішими та найпоширенішими способами перекладу фіктонімів телесеріалу «Once Upon a Time» є транскодування, еквівалентний переклад та калькування. Дуже часто використовується принцип адаптації. Визначили, що переклад фіктонімів не завжди є адекватним. Це пов'язано із тим, що перекладачі намагаються зберегти звуковий образ імені та нехтують його конотаційним значенням. Але, ми вважаємо, що при перекладі фіктонімів, які є образними іменами, перекладач повинен простежити етимологію оніму для того, щоб правильно підібрати відповідник у мові перекладу. Питання припустимості-неприпустимості вживання прийомів доместикації фіктонімів при перекладі лишається відкритим і дискусійним.

Перспективою дослідження є вивчення фонетичного відтворення онімів, відповідність перекладених англомовних власних назв та імен граматичним нормам сучасної української та російської мов.

Література

- Виноградов В. С. Введение в переводоведение // В. С. Виноградов. - М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
 Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – 2 вид. – К. : Академія, 2005. – 368 с.
 Морозова М. Антропонимия русских народных сказок / М. Морозова / Фольклор. Поэтическая система. – М., 1977. – С. 231-234.

УДК: 811.111 : 81'373.231

ЄНІКЄЄВА С. М.

ЄНІКЄЄВ Д. С.

(Запорізький національний університет)

АНГЛОМОВНЕ ФРАЗОТВОРЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНЕ З ДІЯЛЬНІСТЮ ДОНАЛЬДА ТРАМПА: ЛІНГВІСТИЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

Статтю присвячено виявленню екстралінгвальних та внутрішньомовних чинників творення нових фразеологізмів, пов'язаних з особистістю та діяльністю Дональда Трампа, в американському варіанті англійської мови. У результаті структурно-семантичного аналізу нових фразових номінацій, виявлено механізми їхнього творення, окреслено соціокультурні параметри формування нових фразових інновацій.

Ключові слова: спосіб фразотворення, фразотворення за аналогією, фразова інновація.

Еникеева С. М., Еникеев Д. С. Создание фраз, связанных с деятельностью Дональда Трампа, в современном английском языке: лингвистический и социокультурный аспекты Статья посвящена определению экстралингвистических и внутриязыковых факторов создания новых фразеологизмов, связанных с личностью и деятельностью Дональда Трампа, в американском варианте английского языка. В результате структурно-семантического анализа новых фразовых номинаций выявлены механизмы их создания, определены социокультурные параметры формирования новых фразовых инноваций.

Ключевые слова: способ создания фраз, создание фраз по аналогии, фразовая инновация.

Yenikeyeva S. M., Yenikeev D. S. English Phrases Nominating Donald Trump's Activity: Linguistic and Socio-cultural Aspects. The article is devoted to the identification of extra- and intralinguistic factors of new phrases creation in Modern American English. It is stated that Donald Trump's pre-election activity and first steps of presidency caused creation of new phrases associated with him. On the basis of etymological analysis of relevant phrasal units the sociocultural parameters of new phrase innovations were determined. As a result of structural and semantic analysis of new phrasal nominations, the mechanisms of their creation were identified. The basic mechanisms of the new phrases formation are: 1) modification of a standard English phrase by substituting of one of its components; 2) creation of new phrases by analogy with standard ones; 3) phraseologizing of free word-combinations.

Keywords: way of creating phrases, creating phrases by analogy, phrase innovation.

Зміни, які відбуваються у суспільному житті, економіці, політиці та інших сферах діяльності американців, впливають і на їхню мову, передусім спричиняючи інноваційні процеси у її лексичній та фразеологічній системах. Президентські вибори, які відбулися у США у 2016 році, та перший рік президентства Д. Трампа стали новим етапом в американській та світовій історії. Неординарність цих подій в історії держави зумовлена зокрема тим, що президентом країни став не політик у традиційному розумінні, а відомий бізнесмен та популярна медійна особистість. Неочікувано для більшості політичної еліти США країну очолила людина, яка здобула собі славу своїми неординарним, часто ексцентричними вчинкам та рішеннями у житті та бізнесі, медійна особа, яка не сприймалася серйозно та часто ставала об'єктом критики й жартів.

Період передвиборчих перегонів та перший рік після обрання Д. Трампа президентом відзначилися появою численних лексичних і фразеологічних інновацій в англійській мові, насамперед, у її американському варіанті. **Об'єктом** нашої розвідки стали фразові одиниці, створення яких пов'язане з особистістю Дональда Трампа та його діяльністю у зазначений період. **Предметом** дослідження стали соціокультурні чинники формування нових фразових одиниць та мовні механізми їх творення.

Актуальність дослідження зумовлена, насамперед, новизною матеріалу, залученого до кола наукового аналізу, а також необхідністю виявлення соціолінгвальних чинників формування нових фразових номінацій та висвітлення механізмів фразотворення в сучасному американському варіанті англійської мови.